

Χοῦγκο φὸν Χόφμανσταλ

ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΤΗΣ 672^{ης} ΝΥΧΤΑΣ*

ΕΝΑΣ ΝΕΑΡΟΣ ΓΙΟΣ ΕΜΠΟΡΟΥ, πού ἦταν πολὺ ὠραῖος καὶ δὲν εἶχε οὔτε πατέρα οὔτε μητέρα, ἀπηύδησε, μετὰ τὰ εἴκοσι πέντε του χρόνια, μὲ τὶς κοσμικότητες καὶ τὴν κοινωνικὴ ζωὴ. Ἐκλείσει τὰ περισσότερα δωμάτια τοῦ σπιτιοῦ του καὶ ἀπέλυσε τοὺς ὑπηρέτες καὶ τὶς ὑπηρετρίες του, ἐκτὸς ἀπὸ τέσσερις, πού ἡ ἀφοσίωση καὶ ἡ ὄλη τους συμπεριφορὰ τοῦ ἦταν ἀρεστές. Ἐπειδὴ δὲν τὸν ἐνδιέφεραν οἱ φίλοι του, οὔτε καὶ τὸν εἶχε αἰχμαλωτίσει ἡ ὁμορφιὰ καμιάς γυναίκας, ὥστε νὰ εἶχε φανταστεῖ ποθητὸ ἢ μόνον ὑποφερτὸ τὸ νὰ τὴν ἔχει ὄλο καὶ συχνότερα μὲς στὰ πόδια του, ζοῦσε πάντοτε μιὰ κάπως μοναχικὴ ζωὴ, ἡ ὁποία κατὰ τὰ φαινόμενα ἀντιστοιχοῦσε περισσότερο στὸ χαρακτήρα του. Δὲν ἦταν ὡστόσο μὲ κανέναν τρόπο ἀκοινωνήτος παρὰ μᾶλλον ἔκανε εὐχαρίστως περίπατο στοὺς δρόμους καὶ στοὺς δημόσιους κήπους καὶ χάζευε τὰ πρόσωπα τῶν ἀνθρώπων. Ἐξᾴλλου δὲν παραμελοῦσε οὔτε τὴ φροντίδα τοῦ σώματός του καὶ τῶν ὁμορφῶν χεριῶν του οὔτε τὴ διακόσμηση τῆς κατοικίας του. Μάλιστα ἡ ὁμορφιὰ τῶν χαλιῶν καὶ τῶν ὑφασμάτων καὶ τῶν μεταξωτῶν, τῶν καλυμμένων μὲ ξύλινες διακοσμῆσεις τοίχων, τῶν μεταλλικῶν κηροπηγῶν καὶ γαβαθῶν, τῶν γυάλινων καὶ πήλινων ἀγγείων – ἡ ὁμορφιὰ ὅλων ἐτούτων ἔγινε γι' αὐτὸν τόσο σημαντικὴ ὅσο δὲν τὸ εἶχε ποτέ του διανοηθεῖ. Σιγὰ-σιγὰ ἄρχισε νὰ διακρίνει τὸ πῶς ζοῦσαν ὅλες οἱ μορφὲς καὶ τὰ χρώματα τοῦ κόσμου στὰ πράγματα πού τὸν περιέβαλαν. Στὰ περιπλεκόμενα διακοσμητικὰ στοιχεῖα ἀναγνώριζε μιὰ μαγεμένη ἀπεικόνιση συσχετιζόμενων θαυμάτων τοῦ κόσμου. Ἀνακάλυπτε τὶς μορφὲς τῶν ζώων καὶ τὶς μορφὲς τῶν λουλουδιῶν καὶ τὴν ἐξελικτικὴ μεταβολὴ τῶν λουλουδιῶν σὲ ζῶα· τὰ δελφίνια, τὰ λιοντάρια καὶ τὶς τουλύπες, τὰ μαργαριτάρια καὶ τὴν ἄκανθα· ἀνακάλυπτε τὴ διαμάχη ἀνάμεσα στὸ φορτίο τῶν κίωνων καὶ τὴν ἀντίσταση τοῦ σταθεροῦ ἐδάφους καθὼς καὶ τὴ φορὰ ὅλων τῶν ὑδάτων πρὸς τὰ πάνω καὶ πάλι πρὸς τὰ κάτω· ἀνακάλυπτε τὴ μακαριότητα τῆς κίνησης καὶ τὸ μεγαλεῖο τῆς ἡσυχίας, τὸ νὰ χορεύεις καὶ τὸ νὰ εἶσαι νεκρὸς· ἀνακάλυπτε τὰ χρώματα τῶν λουλουδιῶν καὶ τῶν φύλλων, τὰ χρώματα τῆς δορᾶς ἀγρίων ζώων καὶ τῶν προσώπων τῶν λαῶν, τὸ χρῶμα τῶν πολυτιμῶν λίθων, τὸ χρῶμα τῆς φουρτουνιασμένης καὶ τῆς ἤρεμα λαμπερῆς θάλασσας· ναί, ἀνακάλυπτε τὸ φεγγάρι καὶ τ' ἀστέρια, τὴ μυστικὴ σφαῖρα, τοὺς μυστικοὺς φτερωτοὺς τροχοὺς τῶν Σεραφεῖμ. Γιὰ μεγάλο χρονικὸ διάστημα ὑπῆρξε μεθυσμένος ἀπ' αὐτὴ τὴ μεγάλη, βαθυστόχαστη ὁμορφιὰ πού τοῦ ἀνῆκε, καὶ ὅλες οἱ μέρες του κυλοῦσαν ὠραϊότερα καὶ λιγότερο ἄδειες κάτω ἀπ' αὐτὰ τὰ σκεύη, πού δὲν ἦταν πιά τίποτα τὸ νεκρὸ καὶ τὸ χαμηλό, ἀλλὰ μιὰ μεγάλῃ κληρονομιά, τὸ θεϊκὸ ἔργον ὅλων τῶν γενεῶν.

Ὡστόσο αἰσθανόταν ἐπίσης τὴ μηδαμινότητα ὅλων αὐτῶν τῶν πραγμάτων ὅπως καὶ τὴν ὠραιότητά τους· ποτέ δὲν τὸν ἐγκατέλειψε ἐντελῶς ἡ σκέψη τοῦ θανάτου, πού τὸν κυρίευε συχνὰ ἀνάμεσα σὲ ἀνθρώπους πού γλεντοῦσαν καὶ θορυβοῦσαν, συχνὰ τὴ νύχτα, συχνὰ τὴν ὥρα τοῦ φαγητοῦ.

Καθὼς ὅμως δὲν ἔπασχε ἀπὸ καμὴν ἀσθένεια, αὐτὴ ἡ σκέψη δὲν ἦταν φρικώδης· μᾶλλον εἶχε κάτι τὸ γιορταστικὸ καὶ τὸ μεγαλοπρεπές, καὶ τοῦ ἐρχόταν ἐντονότερα ἀκριβῶς ὅποτε τὸν συνέπαιρναν ὠραῖοι στοχασμοὶ ἢ ἡ ὁμορφιὰ τῆς νιότης καὶ τῆς μονα-

ξιάς του. Γιατί συχνά άντλοῦσε ὁ γιὸς τοῦ ἐμπόρου μεγάλη ὑπερηφάνεια ἀπὸ τὸν καθρέφτη, ἀπὸ τοὺς στίχους τῶν ποιητῶν, ἀπὸ τὰ πλούτη του καὶ τὴν ἐξυπνάδα του, καὶ οἱ σκοτεινότερες παροιμίες δὲν ἐντυπώνονταν στὴν ψυχὴ του. Ἐλεγε: «Ἐκεῖ ὅπου σοῦ εἶναι γραφτὸ νὰ πεθάνεις, πρὸς τὰ ἐκεῖ σὲ φέρουν τὰ βήματά σου», κι ἔβλεπε τὸν ἑαυτὸ του ὁμορφο, σὰν ἕναν χαμένο στὴ διάρκεια κυνηγιοῦ βασιλιά, νὰ βαδίζει μέσα σ' ἕνα πρωτόγνωρο δάσος, κάτω ἀπὸ παράξενα δέντρα πρὸς ἕνα ἄγνωστο θαυμαστὸ πεπρωμένο. Ἐλεγε: «Ὅταν τελειώσει τὸ σπίτι, ἔρχεται ὁ θάνατος», καὶ τὸν ἔβλεπε νὰ ἔρχεται ἀργὰ πάνω στὴ γέφυρα τοῦ παλατιοῦ, ποὺ τὴ φέρουν πτερωτὰ λιοντάρια, τοῦ τελειωμένου σπιτιοῦ, γεμισμένου μὲ τὰ θαυμάσια λάφυρα τοῦ βίου.

Λογάριαζε νὰ ζήσει ἐντελῶς μόνος του, ὅμως οἱ τέσσερις ὑπηρέτες του τὸν γυρόφερναν σὰν σκυλιὰ καί, μολονότι κουβέντιαζε σπάνια μαζί τους, αἰσθανόταν ἐντούτοις κατὰ κάποιον τρόπο ὅτι αὐτοὶ θεωροῦσαν ἀδιάλειπτα πῶς τὸν ὑπηρετοῦσαν καλά. Κι ἐκεῖνος ἄρχισε ποῦ καὶ ποῦ νὰ τοὺς σκέφτεται.

Ἡ οἰκονόμος τοῦ σπιτιοῦ ἦταν μιὰ γριὰ γυναίκα ἢ πεθαμένη κόρης της ὑπῆρξε ἢ παραμάνα τοῦ γιοῦ τοῦ ἐμπόρου· κι ὅλα τ' ἄλλα της παιδιὰ εἶχαν πεθάνει. Ἦταν πολὺ σιωπηλὴ, καὶ ψύχος γερατειῶν ἀπέρρεε ἀπὸ τ' ἄσπρο της πρόσωπο καὶ τ' ἄσπρα της χέρια. Ὅμως ἐκεῖνος τὴν ἀγαποῦσε, γιατί θυμόταν τὴν παρουσία της στὸ σπίτι ἀπὸ πάντα καὶ γιατί τοῦ θύμιζε τὴ φωνὴ τῆς δικῆς του μητέρας καὶ τὰ παιδικὰ του χρόνια, ποὺ τὰ νοσταλγοῦσε.

Ἡ οἰκονόμος αὐτὴ εἶχε φέρεῖ στὸ σπίτι μὲ τὴν ἄδεια του μιὰ μακρινὴ συγγένισά της, ποὺ ἦταν μόλις δεκαπέντε χρονῶν καὶ πολὺ κλειστὸ ἄτομο. Ἦταν σκληρὴ μὲ τὸν ἴδιο της τὸν ἑαυτὸ καὶ δύσκολα μποροῦσε κανεὶς νὰ τὴν κατανοήσει. Μιὰ φορὰ, σὲ κατάσταση σκοτεινῆς καὶ βίαιης ὑπερδιέγερσης τῆς θυμωμένης της ψυχῆς, ρίχτηκε ἀπὸ ἕνα παράθυρο στὴν αὐλὴ, ὅμως ἔπεσε μὲ τὸ παιδικὸ της κορμὶ στὸ κατὰ τύχη φρεσκοσκαμμένο χῶμα τοῦ κήπου, κι ἔτσι ἔπαθε μόνο ἕνα κάταγμα τῆς μιᾶς κλειδας της, γιατί ἐκεῖ ὅπου ἔπεσε ἦταν μιὰ πέτρα μπηγμένη στὸ χῶμα. Ὅταν τὴν ξάπλωσαν στὸ κρεβάτι της, ἔστειλε ὁ γιὸς τοῦ ἐμπόρου νὰ φωνάξουν τὸν γιατρό του· ὅμως τὸ βράδυ πῆγε ὁ ἴδιος νὰ δεῖ πῶς ἦταν στὴν υἰεία της. Ἐκείνη κρατοῦσε τὰ μάτια της κλειστά, κι ὁ νέος εἶχε γιὰ πρώτη φορὰ τὴν εὐκαιρία νὰ τὴν παρατηρήσει ὥρα πολλή, μὲ τὴν ἡσυχία του, κι ἔμεινε ἐκπληκτος ἀπὸ τὴν παράξενη κι ἀρχαιοπρεπῶς σοφὴ γλυκύτητα τοῦ προσώπου της. Μόνο τὰ χεῖλη της ἦταν πολὺ λεπτὰ καὶ ὑπῆρχε κάτι τὸ ἄσχημο καὶ τὸ φρικτὸ σ' αὐτά. Ξαφνικὰ ἄνοιξε τὰ μάτια της, τὸν κοίταξε παγερὰ καὶ μὲ κακία, καὶ στράφηκε, σφίγγοντας μὲ θυμὸ τὰ χεῖλη της καὶ ὑπερβαίνοντας τὸν πόνο της, πρὸς τὸν τοῖχο ἔτσι ποὺ ἔγειρε στὴν πληγωμένη της πλευρά. Τὸ νεκρικὰ χλωμὸ της πρόσωπο πῆρε στιγμιαία ἀσπροπράσινη χροιά, καὶ λιποθυμώντας ξανάπεσε σὰν πεθαμένη στὴν προηγούμενη θέση της.

Ὅταν τὸ κορίτσι ξαναβρῆκε τὴν υἰεία του, ὁ γιὸς τοῦ ἐμπόρου δὲν τοῦ ἀπηύθυνε γιὰ πολὺν καιρὸ τὸ λόγο ὅποτε τὸ συναντοῦσε. Μερικὲς φορὲς ρώτησε τὴ γριὰ γυναίκα μήπως τὸ κορίτσι ἔνιωθε δυσάρεστα στὸ σπίτι του, ὡστόσο ἐκείνη τὸ ἀρνιόταν κάθε φορὰ. Τὸν μοναδικὸ ὑπηρέτη ποὺ εἶχε ἀποφασίσει νὰ κρατήσει στὸ σπίτι του, τὸν εἶχε γνωρίσει μιὰ μέρα ποὺ δείπνησε στοῦ ἐπιτετραμμένου ποὺ ὁ πέρσης βασιλιάς συντηροῦσε σ' αὐτὴ τὴν πόλη. Ἐκεῖ τὸν σέρβιρε αὐτὸς ὁ ὑπηρέτης ποὺ ἔδειχνε τέτοια προθυμία καὶ φροντίδα, καὶ συγχρόνως φαινόταν νὰ εἶναι τόσο ἀποτραβηγμένος καὶ σεμνός, ὥστε ὁ γιὸς τοῦ ἐμπόρου βρῆκε πολὺ πιὸ εὐχάριστο νὰ παρακολουθεῖ τὶς κινήσεις του παρὰ τὰ λόγια τῶν ὑπόλοιπων καλεσμένων. Ἡ χαρὰ του ὑπῆρξε ἀκόμα πιὸ μεγάλη, ὅταν, πολλοὺς μῆνες ἀργότερα, ὁ ὑπηρέτης αὐτὸς τὸν πλησίασε στὸ δρόμο μὲ τὴν ἴδια βαθιὰ σοβαρότητα, ὅπως ἐκεῖνο τὸ βράδυ, καὶ χωρὶς καμία φορτικότητα τὸν χαιρέτησε καὶ προσφέρθηκε νὰ τὸν ὑπηρετεῖ. Ὁ γιὸς τοῦ ἐμπόρου τὸν ἀναγνώρισε ἀμέσως ἀπὸ τὸ σκυθρωπὸ καὶ σκουρόχρωμο πρόσωπό του καὶ τοὺς πολὺ καλοὺς τρόπους του. Τὸν προσέλαβε ἀμέσως στὴν ὑπηρεσία του, ἀπέλυσε δύο νεαροὺς ὑπηρέτες ποὺ τοὺς εἶχε κρατήσει μέχρι τότε, καὶ

ἀφέθηκε νὰ ὑπηρετεῖται ἀπὸ ἴδω κι ἐμπρὸς στὰ γεύματα καὶ στὰ λοιπὰ μόνο ἀπ' αὐτὸ τὸν σοβαρὸ καὶ συγκρατημένο ἄνθρωπο. Αὐτὸς δὲν ἔκανε σχεδὸν ποτὲ χρῆση τῆς ἄδειας ποὺ τοῦ εἶχε δοθεῖ γιὰ νυκτερινὲς ἐξόδους. Ἔδειχνε παράξενη ἀφοσίωση στὸν κύριό του, προλάβαινε τὶς ἐπιθυμίες του καὶ μάντευε τὶς καλὲς καὶ τὶς κακὲς διαθέσεις του, ἔτσι ποὺ ὁ κύριος του ἔνωθε ὁλοένα καὶ μεγαλύτερη συμπάθεια πρὸς αὐτόν.

Ἄν κι ἐκεῖνος ἀφηνόταν νὰ σερβίρεται μονάχα ἀπ' αὐτόν, τὶς γαβάθες μὲ φρούτα καὶ γλυκίσματα συνήθιζε νὰ τὶς φέρνει ἓνα νεαρὸ κορίτσι κατὰ δύο ἢ τρία χρόνια μεγαλύτερο ἀπὸ τὴν μικρή. Τὸ νεαρὸ ἐτοῦτο κορίτσι γιὰ ὅσους τὸ ἔβλεπαν ἀπὸ ἀπόσταση ἢ ὅταν τὸ ἔβλεπαν ὅπως τὶς χορεύτριες ποὺ ἐμφανίζονται ὑπὸ τὸ φῶς πυρσῶν, δύσκολα μποροῦσε νὰ ἐκληφθεῖ ὡς πολὺ ὠραῖο, ἀφοῦ σὲ αὐτὲς τὶς συνθηκὲς χάνεται ἡ λεπτότητα τῶν χαρακτηριστικῶν. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ ἔβλεπε καθημερινὰ ἀπὸ κοντά, τὸν κυρίευσε ἡ ἀπαράμιλλη ὁμορφιὰ τῶν βλεφάρων του καὶ τῶν χειλιῶν του· καὶ οἱ ὀκνηρὲς, δίχως χαρὰ, κινήσεις τοῦ ὠραίου κορμιοῦ του ἀποτελοῦσαν γι' αὐτόν τὴν αἰνιγματικὴ γλῶσσα ἑνὸς περικλειστοῦ καὶ θαυμαστοῦ κόσμου.

Τὴν ἐποχὴ ποὺ ἡ καλοκαιρινὴ ζέστη στὴν πόλη ἔγινε ἀφόρητη κι ὁ πνιγηρὸς καύσωνας αἰωροῦνταν κατὰ μῆκος τῶν σπιτιῶν, καὶ τὶς ἀποπνικτικὲς, βαριὲς νύχτες μὲ πανσέληνο ὁ ἄνεμος σήκωνε ἄσπρα σύννεφα κουρνιαχτοῦ στοὺς ἄδειους δρόμους, ὁ γιὸς τοῦ ἐμπόρου ἀναχώρησε μὲ τοὺς τέσσερις ὑπηρέτες του γιὰ τὸ ἐξοχικὸ σπίτι ποὺ εἶχε στὸ βουνό, σὲ μιὰ στενὴ, περιτριγυρισμένη ἀπὸ σκοτεινὰ βουνὰ κοιλάδα, ὅπου ὑπῆρχαν πολλὰ τέτοια ἐξοχικὰ τῶν πλουσίων. Καταρράκτες ἔπεφταν στὰ φαράγγια ἀπὸ τὶς δύο πλευρὲς καὶ δρόσιζαν τὸν τόπο. Τὸ φεγγάρι ἔμενε σχεδὸν πάντοτε πίσω ἀπὸ τὰ βουνά, ὅμως μεγάλη ἄσπρα σύννεφα ὑψώνονταν πίσω ἀπὸ τὰ σκοτεινὰ τοιχώματα, μετεωρίζονταν τελετουργικὰ στὸν σκοτεινιασμένο οὐρανὸ κι ἐξαφανίζονταν στὴν ἄλλη πλευρά. Ἐδῶ περνοῦσε ὁ γιὸς τοῦ ἐμπόρου τὴ συνήθη ζωὴ του σ' ἓνα σπίτι, ποὺ τοὺς ξύλινους τοίχους του τοὺς θάπευε ἡ δροσερὴ εὐωδία τῶν κήπων καὶ τῶν πολλῶν καταρρακτῶν. Τὸ ἀπόγευμα καθόταν στὸν κῆπο του, μέχρι τὴ δύση τοῦ ἡλίου πίσω ἀπὸ τὰ βουνά, καὶ διάβαζε συνήθως ἓνα βιβλίο, στὸ ὁποῖο ἀναγράφονταν οἱ πόλεμοι ἑνὸς πολὺ μεγάλου βασιλιᾶ τοῦ παρελθόντος. Μερικὲς φορές, στὴ μέση μιᾶς περιγραφῆς τοῦ πῶς οἱ πολυάριθμοι ἵπποι τῶν ἐχθρικών βασιλιάδων μεταστρέφουν φωνάζοντας τ' ἄλογά τους ἢ πῶς τὰ πολεμικά τους ἄρματα ἀποτραβιοῦνται ἀπ' τὴν ἀπόκρημνη ὄχθη ἑνὸς ποταμοῦ, ἔπρεπε νὰ διακόψει ἀπὸτομα τὸ διάβασμα, γιὰτὶ ἔνωθε, χωρὶς νὰ κοιτάξει, ὅτι τὰ μάτια τῶν τεσσάρων ὑπηρετῶν του ἦταν καρφωμένα πάνω του. Ἦξερε, δίχως νὰ σηκώσει τὸ κεφάλι του, ὅτι τὸν παρατηροῦσαν σιωπηλοῖ, ὁ καθένας ἀπὸ διαφορετικὸ δωμάτιο. Τοὺς ἤξερε τόσο καλά. Τοὺς ἔνωθε νὰ ζοῦν ἰσχυρότερα, ἐντονότερα ἀπ' ὅσο ἔνωθε νὰ ζεῖ ὁ ἴδιος. Γιὰ τὸν ἑαυτὸ του αἰσθανόταν μερικὲς φορές ἐλαφριά συγκίνηση ἢ κατάπληξη, ἐξαιτίας ὅμως αὐτῶν ἔνωθε ἓνα μυστηριώδες σφιξίμο στὴν ψυχὴ του. Ἐνωθε μὲ τὴν ἀκρίβεια ἐφιέλτη τὸ πῶς οἱ δύο γέροι ζοῦσαν ἐνώπιον τοῦ θανάτου, κάθε ὥρα, μὲ τὴν ἀδιάκοπη ἀργὴ μεταβολὴ τῶν χαρακτηριστικῶν τους καὶ τῶν χειρονομιῶν τους, ποὺ τόσο καλά γνώριζε· καὶ τὸ πῶς τὰ δύο κορίτσια ζοῦσαν τὴ βαρετὴ, κατὰ κάποιον τρόπο δύσθυμὴ ζωὴ τους. Σὰν τὴν αἴσθηση φρίκης καὶ θανατερῆς πικρίλας ἑνὸς τρομακτικοῦ ὄνειρου ποὺ τὸ ἔχεις ξεχάσει ὅταν ξυπνήσεις, ἔνωθε στὸ πετσί του τὸ βᾶρος τῆς ζωῆς τους ποὺ οἱ ἴδιες τὸ ἀγνοοῦσαν.

Πότε-πότε ἔπρεπε νὰ σηκώνεται πάνω καὶ νὰ περιδιαβάξει στὸν κῆπο γιὰ νὰ μὴν ὑποκύπτει στὸ φόβο του. Ἐνῶ ὅμως κοιτοῦσε τ' ἀστραφτερὰ χαλίκια στὰ πόδια του καὶ μὲ ὅλη του τὴν προσπάθεια παρατηροῦσε πῶς ἀπὸ τὴ δροσερὴ εὐωδία χορταριοῦ καὶ χῶματος ἐρχόταν πρὸς αὐτόν μὲ ἐλαφρὲς πνοὲς ἢ εὐωδία γαρύφαλλων μαζί μὲ τὴν ἀπαλὴ ἀλλὰ καὶ ὑπερβολικὰ γλυκιὰ κι εὐωδιστὴ ἀνασαιμιὰ τῶν ἡλιοτροπιῶν, ἔνωθε τὸ βλέμμα τους πάνω του καὶ δὲν μποροῦσε νὰ σκεφτεῖ τίποτε ἄλλο. Χωρὶς νὰ σηκώνει τὸ κεφάλι του, ἤξερε πῶς ἡ γριὰ γυναίκα καθόταν στὸ παράθυρό της μὲ τ' ἀναιμικά της χέρια ἀκουμπισμένα στὸ πυρωμένο ἀπὸ τὸν ἥλιο περβάζι, τὸ ἀναιμικὸ σὰν μάσκα πρόσωπό της νὰ

γίνεται ένα όλο και πιό φρικαλέο περιβάλλον για τ' ανήμπορα μαύρα μάτια που δέν μπορούσαν ν' άπονεκρωθοῦν. Χωρίς νά σηκώνει τὸ κεφάλι του, τὸ ένιωθε πότε ὁ ὑπηρέτης του άποτραβιόταν για μερικά λεπτά άπ' τὸ παράθυρό του και καταπιανόταν με μιὰ ντουλάπα' χωρίς νά κοιτάζει, άνέμενε με κρυφή άγωνία τὴ στιγμή που θά έπανερχόταν εκείνος. Ὅταν με τὰ δυό του χέρια παραμέριζε τὰ εὐκαμπτα κλαδιὰ που τ' άφηνε νά πέσουν πίσω του, για νά κρυφτεῖ στὴν πυκνότερη γωνιά τοῦ κήπου κι άπωθοῦσε ὅλες τις σκέψεις για τὴν ὁμορφιά τοῦ οὐρανοῦ, ὁ ὁποῖος έπεφτε άπό πάνω του σὲ φωτεινὰ κομματάκια ὑγροῦ περουζέ μέσ' άπό τὸ σκοτεινὸ πλέγμα κλαδιῶν και περικοκλάδων, ἡ έπίγνωση και μόνο πὼς τὰ μάτια τῶν δυό κοριτσιῶν ἦταν στραμμένα πρὸς αὐτὸν κυρίευε τὸ αἷμα του κι ὀλόκληρη τὴ σκέψη του: τὰ ὀκνηρὰ και θλιμμένα μάτια τοῦ μεγαλύτερου κοριτσιοῦ με μιὰν άκαθόριστη, κι ἄλλοτε πάλι με μιὰ βασανιστικὴ άπαίτηση πρὸς αὐτὸν, και τὰ μάτια τοῦ μικρότερου με μιὰν άνυπόμονη, χλευαστικὴ προσοχή που τὸν βασάνιζε ἀκόμα περισσότερο. Κι ὡστόσο δέν σκεφτόταν ποτὲ ὅτι εκείνοι τὸν κοίταζαν εὐθέως, αὐτὸν που εκείνη τὴν ὠρα περιφερόταν με σκυμμένο κεφάλι ἢ έγερνε πρὸς ἕνα γαρύφαλλο για νά τὸ δέσει με ράφια ἢ χαμήλωνε για νά περάσει κάτω άπό κλαδιὰ' άπεναντίας τοῦ φαινόταν πὼς θωροῦσαν ὀλόκληρη τὴ ζωὴ του, τὴ βαθύτερή του ὑπαρξη, τὴ μυστηριώδη ανθρωπινὴ άνεπάρκειά του.

Τρομακτικὴ άγωνία τὸν έπιασε, φόβος θανατερός για τὸ άδυσώπητο τοῦ βίου. Τρομακτικότερο ὅμως άπό τὸ γεγονός ὅτι τὸν παρακολουθοῦσαν ἀδιάλειπτα ἦταν που τὸν ὑποχρέωναν με στεῖρο και τόσο κουραστικὸ τρόπο νά σκέφτεται τὸν ἑαυτό του. Κι ὁ κῆπος ἦταν πάρα πολὺ μικρὸς για νά τοὺς ξεφεύγει. Ὅταν ὡστόσο βρισκόταν πάρα πολὺ κοντὰ τους, διαλυόταν τόσο πλήρως ὁ φόβος του ὡστε ξεχνούσε σχεδὸν τὰ παρελθόντα. Τότε δέν χρειαζόταν διόλου νά τοὺς παρακολουθεῖ ἢ μπορούσε νά παρατηρεῖ ἡσυχα τις κινήσεις τους, που τοῦ ἦταν τόσο οικείες ὡστε άπ' αὐτὲς δεχόταν μιὰν ἀδιάκοπη τρόπον τινὰ σωματικὴ συναίσθηση τῆς ζωῆς τους.

Τὸ μικρὸ κορίτσι τὸ συναντοῦσε μόνο ἐδῶ κι ἐκεῖ, στὴ σκάλα ἢ στὸν προθάλαμο. Οἱ ἄλλοι τρεῖς ὅμως τύχαινε συχνὰ νά βρεθοῦν μαζί του σ' ἕνα δωμάτιο. Μιὰ μέρα κοίταζε σ' ἕναν ἐπικλινὴ καθρέφτη τὸ μεγαλύτερο κορίτσι νά διασχίζει ἕνα ὑπερυψωμένο πλαῖνὸ δωμάτιο' ὅμως στὸν καθρέφτη αὐτὸ φαινόταν νά ἔρχεται άπό τὸ βάθος νά τὸν προῦπαντήσει. Περιπατοῦσε ἀργὰ και με κόπο, ἀλλὰ τελειῶς εὐθυτενές. Στὸ κάθε του χέρι κρατοῦσε μιὰ ἰσχνὴ θεότητα άπό σκοῦρο μπροῦντζο. Κρατοῦσε στὴ φούχτα του τὰ διακοσμημένα πόδια τῶν ἀγαλαματιδιῶν, ἐνῶ οἱ μορφὲς τῶν σκοτεινῶν αὐτῶν θεοτήτων τοῦ ἔφταναν άπό τὸ ἰσχύο ὡς τὸν κρόταφο και ἀκουμποῦσαν με τὸ ἄψυχο βάρος τους στοὺς ζωντανοὺς τρυφεροὺς ὤμους του' τὸ σκοτεινὸ ὅμως κεφάλι τους με τὸ κακὸ στόμα άπό φίδια, τρία ἄγρια μάτια στὸ μέτωπο και τὸν φρικτὸ διάκοσμο στὰ ψυχρά, τραχιὰ μαλλιά τους, κινοῦνταν πλάι στὰ παλλόμενα μάγουλά του κι ἄγγιζαν τοὺς ὠραίους κροτάφους του στὸ ρυθμὸ τῶν ἀργῶν βημάτων του. Στὴν πραγματικότητα δέν ἔδειχνε ὅμως νά κουβαλάει με δυσκολία και τελετουργικὰ τις θεότητες, ἀλλὰ τὴν ὠραιότητα τοῦ δικοῦ του κεφαλιοῦ με τὸν βαρὺ διάκοσμο άπό ζωηρό, σκοῦρο χρυσό, δυὸ μεγάλα κυρτωμένα σαλιγκάρια στὶς δυὸ πλευρὲς τοῦ φωτεινοῦ μετώπου, σὰν βασίλισσα στὸν πόλεμο. Εἶχε συγκινηθεῖ άπό τὴ μεγάλη ὁμορφιά του, ἀλλὰ συγχρόνως ἤξερε πολὺ καλά ὅτι δέν θά σήμαινε τίποτα γι' αὐτὸν νά τὸ κρατοῦσε στὴν ἀγκαλιά του. Ἦξερε γενικὰ πὼς ἡ ὁμορφιά τῆς ὑπηρέτριάς του τὸν γέμιζε με λαχτάρια ἀλλὰ ὄχι με πόθο, ὡστε δέν ἄφηνε για πολὺ τὸ βλέμμα του πάνω της, παρὰ ἔβγαινε άπ' τὸ δωμάτιο στὸ δρόμο και με παράξενη ανησυχία βάδιζε ἀνάμεσα στὰ σπίτια και τοὺς κήπους στὴν περιορισμένη σκιά. Τελικὰ πῆγαινε στὴν ὄχθη τοῦ ποταμοῦ ὅπου ζοῦσαν οἱ πηπουροὶ και οἱ ανθοπῶλες, και ἀναζητοῦσε πολλὴ ὠρα, μολονότι ἤξερε πὼς ἡ ἀναζήτησή του θά ἦταν μάταιη, ἕνα λουλούδι, που ἡ μορφή και τὸ ἄρωμά του, ἢ ἕνα μπαχαρικό, που ἡ διαχεόμενη πνοή του, θά μπορούσαν νά τοῦ δώσουν για μιὰ στιγμή τὸ ἴδιο ἀκριβῶς γλυκὸ θέλητρο για γαλήνια κατοχή που

ὕπνηρχε στὴν ὁμορφιά τῆς ὑπηρέτριάς του, ἡ ὁποία τὸν ἀναστάτωνε καὶ τὸν ἀνησυχοῦσε. Κι ἐνῶ μὲ νοσταλγικὰ μάτια ἐρευνοῦσε ἐντελῶς μάταια τὰ πνιγηρὰ θερμοκήπια κι ἔσκυβε στὴν ὑπαιθρο πάνω ἀπὸ τὶς μακριές πρασιές, ποῦ πάνω τους ἔπεφτε ἤδη τὸ σκοτάδι, ἐπαναλάμβανε συνεχῶς μὲ τὸ μυαλό του, μηχανικὰ καὶ μάλιστα ἐντέλει τυραννικὰ καὶ παρὰ τὴ θέλησή του, τοὺς στίχους τοῦ ποιητῆ: «Στοὺς μίσχους τῶν γαρυφάλλων, ποῦ σείονταν, στὴν εὐωδία τοῦ ὄριμου σταριοῦ, ἐξήπτες τὴ νοσταλγία μου· ὅταν ὅμως σὲ βρῆκα, δὲν ἦσουν ἐσὺ ποῦ εἶχα ἀναζητήσει, ἀλλὰ οἱ ἀδελφές τῆς ψυχῆς σου».

Β΄

Τὶς μέρες ἐκεῖνες συνέβη νὰ λάβει ἓνα γράμμα ποῦ τὸν ἀνησύχησε κατὰ κάποιον τρόπο. Τὸ γράμμα ἦταν ἀνυπόγραφο. Ὁ ἐπιστολογράφος κατηγοροῦσε μὲ ἀσαφῆ τρόπο τὸν ὑπηρέτη τοῦ γιοῦ τοῦ ἐμπόρου πὼς εἶχε διαπράξει κάποιον ἀπαίσιον ἔγκλημα στὸ σπίτι τοῦ προηγούμενου ἀφεντικοῦ του, τοῦ πέρση ἐπιτετραμμένου. Ὁ ἄγνωστος ἔδειχνε νὰ τρέφει ἔντονον μίσος ἐναντίον τοῦ ὑπηρέτη καὶ πρόσθετε πολλὰ ἀπειλές· ἀκόμα καὶ πρὸς τὸν ἴδιον τὸν γιὸ τοῦ ἐμπόρου χρησιμοποιοῦσε ἓναν ἀγενή, σχεδὸν ἀπειλητικὸν τόνο. Ὡστόσο δὲν ἦταν ἐφικτὸ νὰ μαντέψει κανεὶς ποῖο ἔγκλημα ὑπαινισσόταν οὔτε καὶ ποῖον λόγο μποροῦσε νὰ εἶχε ὁ ἐπιστολογράφος, ὁ ὁποῖος δὲν ἀποκάλυπτε τὸ ὄνομά του καὶ δὲν ἀπαιτοῦσε τίποτα. Ὁ γιὸς τοῦ ἐμπόρου διάβασε πολλὰς φορὰς τὴν ἐπιστολὴν κι ὁμολόγησε στὸν ἑαυτό του πὼς ἐνιωθε μεγάλο φόβον στὴ σκέψη ὅτι θὰ ἔχανε τὸν ὑπηρέτη του μὲ τέτοιον δυσάρεστο τρόπο. Ὅσο περισσότερο τὸ σκεφτόταν, τόσο περισσότερο ταραζόταν καὶ τόσο λιγότερο μποροῦσε νὰ ὑποφέρει τὴ σκέψη πὼς θὰ ἔχανε ἓνα ἀπὸ τὰ ὄντα ἐκεῖνα, μὲ τὰ ὁποῖα εἶχε γίνοι πλεον ἓνα μὲσω τῆς συνήθειας καὶ ἄλλων κρυφῶν δυνάμεων.

Βάδιζε πάνω-κάτω, καὶ ἡ ὀργισμένη ταραχὴ του τὸν ἀναφε τόσον πολὺ ὥστε πέταξε τὸ σακάκι καὶ τὴ ζώνη του ἀπὸ πάνω του καὶ τοὺς ἔδωσε μιὰ κλωτσιά. Ἐνιωθε πὼς εἶχαν προσβάλει κι ἀπειλήσει τὸ βαθύτερον ἀπόκτημά του καὶ σὰν νὰ ἤθελαν νὰ τὸν ἀναγκάσουν νὰ ξεκόψει ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτό του καὶ ν' ἀπαρνηθεῖ ὅτι τοῦ ἦταν προσφιλές. Ἐνιωθε συμπόνια γιὰ τὸν ἑαυτό του κι αἰσθανόταν, ὅπως πάντοτε σὲ παρόμοιες στιγμὲς, σὰν παιδί. Ἐβλεπε κιόλας τοὺς τέσσερις ὑπηρέτες του νὰ ἀποσπῶνται ἀπὸ τὸ σπίτι του καὶ τοῦ φαινόταν λὲς κι ἔφευγε ἀπ' αὐτὸν ἀθόρυβα ὀλόκληρον τὸ περιεχόμενον τῆς ζωῆς του, ὅλες οἱ γλυκόπιχρες ἀναμνήσεις του, ὅλες οἱ ἡμιασυνείδητες προσμονές, ὅλα τὰ ἀνείπωτα γιὰ νὰ πεταχτοῦν κάπου καὶ νὰ θεωρηθοῦν τιποτένια σὰν ἓνα μάτσο βρύα καὶ φύκια. Γιὰ πρώτη φορὰ κατάλαβε τί τὸν θύμωνε πάντοτε ὡς παιδί, τὴν ἀγωνιώδη ἀγάπη μὲ τὴν ὁποία ὁ πατέρας του προσκολλήθηκε στὸ τί εἶχε ἀποκτήσει, στὰ πλούτη τοῦ θολωτοῦ καταστήματός του, τὰ ὠραῖα, ἄσπλαχνα τέκνα τῆς ἀναζήτησής του καὶ τῆς ἔγνοιας του, τὰ μυστηριώδη ἀποκυήματα τῶν ἀκαθόριστων βαθύτερων ἐπιθυμιῶν τοῦ βίου του. Κατάλαβε ὅτι ὁ μέγας βασιλιάς τοῦ παρελθόντος θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχε πεθάνει, ἂν τοῦ εἶχαν ἀποσπάσει τὶς χώρες του, τὶς ὁποῖες εἶχε διασχίσει καὶ ὑποτάξει ἀπὸ τὴ θάλασσα στὰ δυτικὰ ὡς τὴ θάλασσα στ' ἀνατολικά, τὶς ὁποῖες ὄνειρευόταν νὰ ἐξουσιάσει καὶ οἱ ὁποῖες ἦταν τόσο ἀπεριόριστα μεγάλες ὥστε δὲν εἶχε καμιάν ἐξουσία πάνω τους καὶ δὲν εἶχε καμιάν ἀπολαβὴν ἀπ' αὐτὲς ἐκτὸς ἀπὸ τὴ σκέψη πὼς τὶς εἶχε καθυποτάξει καὶ πὼς κανένας ἄλλος ἀπ' αὐτὸν δὲν ἦταν βασιλιάς τους.

Ἀποφάσισε νὰ κάνει τὰ πάντα ὥστε νὰ καθησυχάσει αὐτὸ τὸ πράγμα ποῦ τὸν ἀγχωνε τόσο πολὺ. Χωρὶς νὰ πεῖ λέξη γιὰ τὴν ἐπιστολὴν στὸν ὑπηρέτη του, ἀποφάσισε πρῶτα ἀπ' ὅλα ν' ἀναζητήσει τὸ σπίτι ὅπου κατοικοῦσε ὁ ἐπιτετραμμένος τοῦ βασιλιά τῆς Περσίας, ἐπειδὴ εἶχε τὴν ἀμυδρὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ ἔβρισκε κάποιαν ἔνδειξιν ἐκεῖ.

Ὅταν ὡστόσο ἔφτασε ἐκεῖ, ἦταν ἀργὰ τ' ἀπομεσήμερον καὶ δὲν βρισκόταν πιά κανεὶς στὸ σπίτι, οὔτε ὁ ἐπιτετραμμένος οὔτε καὶ κανένα ἀπὸ τὰ νεαρὰ ἄτομα τῆς ἀκολουθίας του. Μονάχα ὁ μάγειρας κι ἓνας γέρονς κατώτερος γραφιάς κάθονταν στὴν εἴσοδο, στὸ

δροσερό μισοσκόταδο. Ήταν όμως τόσο άσχημοι κι έδιναν τόσο σύντομες βαρύθυμες απαντήσεις που τους γύρισε ανυπόμονα την πλάτη κι άποφάσισε νά επιστρέψει την έπομένη σέ καλύτερη ώρα.

Έπειδή ή κατοικία του στη πόλη ήταν κλειστή, άφου δέν είχε άφήσει κανέναν ύπηρέτη σ' αύτή, χρειάστηκε νά μεριμνήσει σαν ξένος νά βρει ένα πανδοχείο για νά διανυκτερεύσει. Περίεργος, σαν ξένος, διέσχισε τες γνωστές όδους κι έφτασε τελικά στις όχθες ενός μικρού ποταμιού, που εκείνη την έποχή του έτους ήταν σχεδόν ξερό. Άπό εκεί πήρε, χαμένος σέ σκέψεις, έναν φτωχικό δρόμο, όπου ζούσαν πάρα πολλές κοινές γυναίκες. Χωρίς νά πολυπροσέχει τó δρόμο που είχε πάρει, έστριψε τότε στα δεξιά και βρέθηκε σ' ένα παντέρημο άδιέξοδο που κατέληγε σέ μιá σχεδόν πυργοειδή, άπóτομη κλίμακα. Στάθηκε πάνω στη σκάλα και κοίταξε πίσω του τó δρόμο που είχε κάνει. Μπορούσε νά δει μές στις αύλές τών μικρών σπιτιών' έδω κι εκεί ύπήρχαν κόκκινες κουρτίνες στα παράθυρα κι άσχημα σκονισμένα λουλούδια' ή πλατιά ξερή κοίτη του ποταμιού ήταν θανατερá θλιβερή. Έξακολούθησε ν' άνεβαίνει κι έφτασε πάνω, σέ μιá γειτονιά που δέν μπορούσε νά θυμηθεί ότι την είχε ποτέ του δει. Έντούτοις μιá διασταύρωση δρόμων παρακάτω του φάνηκε ξαφνικά γνώριμη. Συνέχισε τó δρόμο του κι έφτασε σ' ένα κοσμηματοπωλείο. Ήταν ένα πολú φτωχικό κατάστημα, όπως ταίριαζε σ' αύτó τó τμήμα τής πόλης, και οί βιτρίνες του ήταν γεμάτες με εύτελη κοσμήματα σαν εκείνα που άγοράζει κανείς άπό ένεχυροδανειστές κι άπό κλεπταποδόχους' ó γιός του έμπορου, που ήταν πολú καλός γνώστης τών πολύτιμων λίθων, δέν μπορούσε καν νά βρει ένα στοιχειωδώς ώραίο πετράδι άνάμεσά τους.

Τó βλέμμα του έπεσε ξαφνικά σ' ένα παλαιομοδίτικο κόσμημα άπό λεπτό χρυσό στολισμένο με βήρυλλο, που του θύμισε κατά κάποιον τρόπο τή γριά ύπηρέτριά του. Πιθανώς νά είχε κάποτε δει ένα παρόμοιο κομμάτι πάνω της την έποχή που εκείνη ήταν νεαρή γυναίκα. Άλλωστε ó χλωμός, μάλλον μελαγχολικός λίθος του φάνηκε κατά παράξενο τρόπο πώς ταίριαζε στην ήλικία και τó παρουσιαστικό της' και τó παλαιομοδίτικο δέσιμο του κοσμήματος άπέπνεε την ίδια θλίψη. Έτσι μπήκε στο χαμηλοτάβανο κατάστημα για ν' άγοράσει τó κόσμημα. Ó κοσμηματοπώλης χάρηκε πολú που είδε νά μπαίνει στο μαγαζί του ένας τόσο καλοντυμένος πελάτης και θέλησε νά του δείξει έπίσης τους πολυτιμότερους λίθους του, που δέν τους έβαζε στις προθήκες του. Άπό εύγένεια προς τόν γέρο άντρα, ó νέος άφέθηκε νά του δείξει πολλά, όμως δέν είχε ούτε την όρεξη ν' άγοράσει τίποτε άλλο, ούτε και γνώριζε άπό τόν μονήρη βίο του πώς νά διαχειρίζεται τέτοια δώρα. Τελικά τόν έπιασε άδημονία και συγχρόνως άμηχανία, έπειδή ήθελε νά ξεμπερδεύει με τόν γέρο χωρίς όμως νά τόν στενοχωρήσει. Άποφάσισε λοιπόν ν' άγοράσει έπίσης κάτι τó μηδαμινó κι ύστερα νά φύγει άμέσως. Άφηρημένα, χάζευε κοιτάζοντας πάνω άπό τόν δώμο του κοσμηματοπώλη έναν μικρό άσημένιο καθρέφτη χειρός, που ήταν μισοθαμπωμένος. Τότε του έφανίστηκε μέσα του άπό έναν άλλο καθρέφτη ή εικόνα του κοριτσιού έχοντας στις δύο πλευρές του τó σκουρόχρωμο κεφάλι που είχαν οί θεές τής έποχής του χαλκού' στα πεταχτά αισθάνθηκε ότι μεγάλο μέρος του θέληγτρού της όφειλόταν στο πώς οί ώμοι της κι ó λαιμός της έφεραν με μετριόφρονη παιδική χάρη την ώραιότητα του κεφαλιού της, του κεφαλιού νεαρής βασίλισσας. Και στα πεταχτά του φάνηκε ώραίο ένα χρυσό άλυσιδάκι που είδε σέ αύτόν τó λαιμό, πολλαπλά τυλιγμένο γύρω του, ύπενθυμίζοντας παιδιάστικά μιá θωράκιση. Ζήτησε λοιπόν νά δει τέτοιες άλυσίδες. Ó γέρος άνοιξε μιá πόρτα και τόν κάλεσε νά περάσει σ' ένα δεύτερο δωμάτιο, ένα χαμηλοτάβανο καθιστικό, όπου όμως ήταν έκτεθειμένα έπίσης páμπολλα κοσμήματα σέ γυάλινες βιτρίνες και σέ άνοιχτές έταξέρες. Έδω βρήκε σέ λίγο μιáν άλυσιδίτσα τής άρσεκείας του και ρώτησε τόν κοσμηματοπώλη νά του πει την τιμή και τών δύο κοσμημάτων. Ó γέρος τόν παρακάλεσε έπίσης νά ρίξει μιá ματιá και σέ κάτι παλλαϊκές σέλλες στολισμένες με περίεργους ήμιπολύτιμους λίθους, όμως αύτós άπάντησε ότι ως γιός έμπορου δέν είχε

ποτέ του άσχοληθεῖ μὲ τὰ ἄλογα καὶ μάλιστα ὅτι δὲν ἤξερε κὰν νὰ ἱππεύσει κι ὅτι δὲν τὸν ἐνδιέφεραν οὔτε παλιὲς οὔτε καινούργιες σέλλες, πλήρωσε μ' ἓνα χρυσὸ καὶ μερικὰ ἀσημένια νομίσματα ὅ,τι εἶχε ἀγοράσει κι ἔδειξε λίγο τὴν ἀνυπομονησία του νὰ φύγει ἀπὸ τὸ κατάστημα. Τὴ στιγμὴ πού ὁ γέρος, χωρὶς πιά νὰ πεῖ ἄλλη λέξη, ἔβρισκε ἓνα ὠραῖο μεταξωτὸ χαρτί καὶ περιτύλιγε τὴν ἀλυσιδίτσα ξεχωριστὰ ἀπὸ τὸ κόσμημα μὲ τὸ βήρυλλο, πλησίασε ὁ γιὸς τοῦ ἐμπόρου στὸ μοναδικὸ χαμηλὸ, καγκελόφρακτο παράθυρο καὶ κοίταξε πρὸς τὰ ἔξω. Εἶδε ἓναν ὠραιότατα περιποιημένο λαχανόκηπο, πού ἀνῆκε προφανῶς στὸ γειτονικὸ σπίτι καὶ πού στὸ βάθος του ὑπῆρχαν δύο θερμοκήπια κι ἓνας ψηλὸς τοῖχος. Ἔνωσε τέτοιαν ἐπιθυμία νὰ ἐπισκεφθεῖ αὐτὰ τὰ θερμοκήπια ὥστε ρώτησε τὸν κοσμηματοπώλῃ ἂν μπορούσε νὰ τοῦ δείξει τὸ δρόμο πρόσβασης. Ὁ κοσμηματοπώλης τοῦ παρέδωσε τὰ δύο πακετάκια καὶ τὸν ὀδήγησε μέσ' ἀπὸ ἓνα πλαϊνὸ δωμάτιο στὴν αὐλή, πού μιὰ μικρὴ καγκελόπορτα τὴ χωρίζε ἀπὸ τὸν γειτονικὸ κῆπο. Ἐδῶ στάθηκε ὁ κοσμηματοπώλης καὶ χτύπησε μ' ἓνα σιδερένιο ρόπτρο τὸ κάγκελο. Ἐπειδὴ ὥστόσο ὁ κῆπος παρέμενε ἐντελῶς σιωπηλὸς καὶ δὲν ἀκουγόταν τίποτα στὸ γειτονικὸ σπίτι, προσκάλεσε τὸν γιὸ τοῦ ἐμπόρου νὰ ἐπισκεφτεῖ ἤσυχα μόνο τὰ θερμοκήπια καί, στὴν περίπτωση πού θὰ τὸν παρενοχλοῦσε κάποιος, νὰ τοῦ πεῖ ὅτι γνωρίζεται καλὰ μὲ τὸν ιδιοκτήτη τοῦ κήπου. Ἔτσι, τοῦ ἀνοιξε μ' ἓνα χερούλι τὴν καγκελόπορτα. Ὁ γιὸς τοῦ ἐμπόρου βάδισε ἀμέσως κατὰ μῆκος τοῦ τοίχου πρὸς τὸ πλησιέστερο θερμοκήπιο, μπῆκε μέσα καὶ βρῆκε τέτοια ποσότητα σπάνιων καὶ περιέργων νάρκισσων καὶ ἀνεμωνῶν καὶ τόσο παράξενα, παντελῶς ἄγνωστα σ' αὐτὸν φυλλώματα, ὥστε γιὰ πολλὴν ὥρα δὲν χόρταινε νὰ τὰ κοιτάζει. Τελικὰ ὅμως κοίταξε καὶ πρὸς τὰ πάνω καὶ διαπίστωσε πῶς, δίχως νὰ τὸ ἀντιληφθεῖ, ὁ ἥλιος εἶχε τελείως χαθεῖ πίσω ἀπὸ τὰ σπίτια. Δὲν ἤθελε πιά νὰ παραμείνει περισσότερο σ' ἓναν ξένο, ἀφύλακτο κῆπο, παρὰ μόνο νὰ ρίξει μιὰ ματιὰ ἀπὸ τὰ ἔξω μέσ' ἀπὸ τὰ τζάμια, καὶ στὸ δεύτερο θερμοκήπιο κι ὕστερα νὰ φύγει. Ἔτσι ὅπως περνοῦσε κατασκοπευτικὰ πλάι στὰ γυάλινα τοιχώματα τοῦ δευτέρου θερμοκηπίου, τρόμαξε ξαφνικὰ ἐξαιρετικὰ κι ἔκανε πρὸς τὰ πίσω, γιατί κάποιος εἶχε κολλήσει τὸ πρόσωπό του σ' ἓνα ἀπὸ τὰ τζάμια καὶ τὸν κοιτοῦσε. Σὲ λίγο ἠρέμησε καὶ συνειδητοποίησε πῶς ἐπρόκειτο γιὰ ἓνα παιδί, ἓνα τὸ πολὺ τετράχρονο κοριτσάκι, πού τὸ ἄσπρο του φουστάνι καὶ τὸ χλωμὸ του πρόσωπο εἶχαν κολλήσει στὸ τζάμι. Ὅταν ὥστόσο ἤρθε πιὸ κοντὰ τρόμαξε καὶ πάλι, μ' ἓνα δυσάρεστο αἶσθημα φρίκης στὸν αὐχένα κι ἓνα σφίξιμο στὸ λαρύγγι καὶ βαθύτερα στὸ στήθος του, γιατί τὸ παιδί πού τὸν παρατηροῦσε ἀκίνητο καὶ θυμωμένο, ἔμοιαζε ἀδιανόητα μὲ τὸ δεκαπεντάχρονο κορίτσι πού δούλευε στὸ σπίτι του. Τὰ πάντα ἦταν ὅμοια πάνω του, τ' ἀνοιχτόχρωμα φρύδια του, τὰ φίνα, τρεμουλιαστὰ πτερύγια τῆς μύτης του, τὰ λεπτὰ χεῖλη του ὅπως καὶ τὸ ἄλλο, ἀνασῆκωνε κι αὐτὸ τὸ κοριτσάκι τὸν ἓναν ὤμο του. Τὰ πάντα ἦταν ὅμοια, μονάχα πού στὸ παιδί ἐτοῦτο ὅλ' αὐτὰ τοῦ ἔδιναν μιὰν ἔκφραση πού τοῦ προκαλοῦσε φρίκη. Δὲν ἤξερε γιατί ἔνωθε τέτοιον ἀκατονόμαστο τρόμο. Ἦξερε μονάχα ὅτι δὲν θὰ μπορούσε ν' ἀντέξει νὰ στραφεῖ καὶ νὰ δεῖ τὸ πρόσωπο αὐτὸ νὰ τὸν κοιτάζει μέσ' ἀπὸ τὰ τζάμια.

Μὲς στὸ φόβο του ἔτρεξε γρήγορα πρὸς τὴν πόρτα τοῦ θερμοκηπίου γιὰ νὰ μπεῖ μέσα ἢ πόρτα του ἦταν κλειστή, κλεισμένη ἀπὸ ἔξω ἔσκυψε βιαστικὰ πρὸς τὸ μάνταλο πού βρισκόταν πολὺ χαμηλά, τὸ ἔσπρωξε τόσο ὀρμητικὰ πού χτύπησε ὀδυνηρὰ τμῆμα τοῦ μικροῦ δαχτύλου του, καὶ κατευθύνθηκε, σχεδὸν τρέχοντας, πρὸς τὸ παιδί. Τὸ παιδί κινήθηκε πρὸς αὐτὸν καί, δίχως νὰ πεῖ λέξη, τὸν ἔπιασε ἀπὸ τὰ γόνατα καὶ προσπαθοῦσε μὲ τ' ἀδύναμα χεράκια του νὰ τὸν σπρώξει πρὸς τὰ ἔξω. Ἐκεῖνος πρόσεχε νὰ μὴν τὸ χτυπήσει. Ὡστόσο ὁ φόβος του μειωνόταν μὲ τὴν ἐγγύτητα. Ἔσκυψε πάνω ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ παιδιοῦ, πού ἦταν κάτωχρο καὶ τὰ μάτια του σείονταν ἀπὸ θυμὸ καὶ μίσος, ἐνῶ τὰ δοντάκια τοῦ κάτω σαγονιοῦ του πίεζαν μανιασμένα τὸ ἄνω χεῖλος. Ὁ φόβος τοῦ πέρασε γιὰ λίγο, ὅταν χάραιψε τὰ κοντὰ, λεπτὰ μαλλιά τοῦ κοριτσιοῦ. Ὅμως στιγμιαῖα θυμήθηκε καὶ τὰ μαλλιά τοῦ κοριτσιοῦ στὸ σπίτι του, πού τὰ εἶχε ἀκουμπήσει κάποτε, ὅταν νεκρικὰ

χλωμό, με τὰ μάτια κλειστά, κείτονταν στο κρεβάτι του, κι άμέσως ρίγος τοῦ διέτρεξε καὶ πάλι τὴν πλάτη πρὸς τὰ κάτω κι ἀπομάκρυνε τὰ χέρια του. Τὸ κορίτσι εἶχε παραιτηθεῖ ἀπὸ τὴν προσπάθεια νὰ τὸν ἀπωθήσει. Ἔκανε μερικὰ βήματα πρὸς τὰ πίσω καὶ κοίταζε κατευθείαν μπροστά του. Σχεδὸν ἀβάστακτη τοῦ ἔγινε ἡ θωριά τοῦ ἀδύναμου, μέσα σ' ἓνα λευκὸ φορεματάκι τυλιγμένου, κουκλίστικου σώματος καθὼς καὶ τοῦ περιφρονητικοῦ, φρικιαστικοῦ, ὠχροῦ παιδικοῦ προσώπου. Ἐκεῖνος ἦταν τόσο κυριευμένος ἀπὸ φρίκη ποῦ ἔνιωσε μιὰ σουβλιὰ στοὺς κροτάφους καὶ στο λαρύγγι του, ὅταν τὸ χέρι του ἔψαυσε κάτι κρῦο μέσα στὴν τσέπη του. Ἦταν μερικὰ ἀσημένια νομίσματα. Τὰ ἔσυρε ἔξω, ἔσκυψε πρὸς τὸ παιδί καὶ τοῦ τὰ ἔδωσε, ἐπειδὴ ἔλαμπαν καὶ κουδούνιζαν. Τὸ παιδί τὰ πῆρε καὶ τ' ἄφησε νὰ πέσουν μπρὸς στὰ πόδια του, ἔτσι ποῦ ἐξαφανίστηκαν σὲ μιὰ σχισμὴ τοῦ σανιδένιου πατώματος. Ἐπειτα τοῦ γύρισε τὴν πλάτη κι ἀπομακρύνθηκε ἄργα. Ἐκεῖνος παρέμεινε γιὰ λίγο ἀδρανῆς, καρδιοχτυπώντας με τὸ φόβο ὅτι τὸ παιδί θὰ ἐπέστρεφε καὶ θὰ τὸν κοιτοῦσε ἀπὸ τὴν ἔξω μεριὰ μέσ' ἀπὸ τὸ τζάμι. Εὐχαρίστως θὰ εἶχε φύγει ἀμέσως, ὡστόσο ἔκρινε καλύτερο ν' ἀφήσει νὰ περάσει λίγος χρόνος, ὥστε νὰ φύγει τὸ παιδί ἀπὸ τὸν κῆπο. Μέσα στο θερμὸ κῆπιό ἦταν πιά μισοσκοτεινά, καὶ τὰ σχήματα τῶν φυτῶν ἄρχισαν νὰ γίνονται ἀλλόκοτα. Σὲ κάποιον ἀπόσταση ἐμφανίζονταν με ἀπαίσιό τρόπο, μέσ' ἀπὸ τὸ μισοσκοτάδο, μαῦρα, παράλογα ἀπειλητικὰ κλαδιὰ καὶ πίσω τους φάνταζε κάτι ἄσπρο λές καὶ τὸ παιδί ἔστεκε ἐκεῖ. Πάνω σ' ἓνα ράφι ὑπῆρχαν πῆλινες γλάστρες στὴ σειρὰ με κέρινα λουλούδια. Γιὰ νὰ ξεγελάσει λίγο τὸ χρόνο, βάλθηκε νὰ μετράει τοὺς ἀνθοὺς ποῦ, στὴν ἀκαμψία τους, δὲν ἔμοιαζαν με ζωντανὰ λουλούδια καὶ εἶχαν κάτι ἀπὸ προσωπεῖα, προσωπεῖα με σφαλισμένα βλέφαρα. Ὅταν τελείωσε, πῆγε πρὸς τὴν πόρτα καὶ ἤθελε νὰ βγεῖ ἔξω. Ἡ πόρτα δὲν ὑποχωροῦσε· τὸ παιδί τὴν εἶχε μανταλώσει ἀπὸ ἔξω. Ὁ γιὸς τοῦ ἐμπόρου ἤθελε νὰ οὐρλιάξει, ἀλλὰ φοβόταν τὴν ἴδια του τὴ φωνή. Χτύπησε με τίς γροθιές του τὰ τζάμια. Ὁ κῆπος καὶ τὸ σπίτι παρέμειναν τυλιγμένα σὲ νεκρικὴ σιγή. Μόνο πίσω του κάτι γλίστρησε θροῖζοντας μέσα ἀπὸ τοὺς θάμνους. Σκέφτηκε πὼς ἦταν φύλλα, ποῦ ἀπὸ τὸ τράνταγμα τοῦ πνιγηροῦ ἀέρα εἶχαν ἀποκοπεῖ καὶ πέσει χάμω. Ὅστόσο σταμάτησε τὰ χτυπήματα, καὶ τὸ βλέμμα του διαπέρασε τὸ μισοσκοτεινὸ τοῖχο κάτι σὰν τετράπλευρο σκούρων γραμμῶν. Σύρθηκε πρὸς τὰ ἐκεῖ, σχεδὸν ἀμέριμνος τώρα πιά, ἔτσι ποῦ καταπάτησε πολλές πῆλινες γλάστρες, καὶ οἱ ψηλοὶ λεπτοὶ κορμοὶ καὶ τὰ θροῖζοντα φοινικοειδῆ πάνω ἀπ' αὐτὸν καὶ πίσω του κατέρρευσαν μ' ἐφιαλτικὸ τρόπο. Τὸ τετράπλευρο τῶν σκούρων γραμμῶν ἦταν τὸ πλαίσιο μιᾶς πόρτας, ποῦ ὑποχώρησε κάτω ἀπὸ τὴν πίεσή του. Ὁ ἐλεύθερος ἀέρας τὸν ἄγριξε στο πρόσωπο· πίσω του ἄκουσε τοὺς τσακισμένους κορμούς καὶ τὰ τσαλαπατημένα φύλλα νὰ ἀνορθώνονται ἐλαφροτριζοντας ὅπως ὕστερα ἀπὸ θύελλα.

Βρέθηκε σ' ἓναν στενὸ, τοιχισμένο δρόμο· ἀπὸ πάνω του φαινόταν ὁ ἀνοιχτὸς οὐρανὸς καὶ ὁ τοῖχος ἦταν καὶ στὶς δύο του πλευρὲς μόλις ψηλότερος ἀπὸ τὸ ἀνάστημα ἑνὸς ἄντρα. Ὅμως ὕστερα ἀπὸ ἀπόσταση γύρω στὰ δεκαπέντε βήματα ἢ προέκταση τοῦ δρόμου ἦταν πάλι κτισμένη, κι ἔνιωσε γι' ἄλλη μία φορὰ ἐγκλωβισμένος. Προχώρησε διστακτικὰ καὶ τότε ὁ τοῖχος πρὸς τὰ δεξιὰ εἶχε ἓνα ἄνοιγμα στο πλάτος ἀνθρώπου κι ἀπ' αὐτὸ ξεκινοῦσε μιὰ σανίδα πάνω ἀπὸ ἐλεύθερο κενό, ἡ ὁποία κατέληγε σὲ μιὰν ἀντικρινὴ πλατφόρμα· αὐτὴ ἦταν στὴν μπροστινὴ τῆς πλευρὰ κλεισμένη μ' ἓνα σιδερένιο κιγκλίδωμα, ἐνῶ στὶς δύο ἄλλες πλευρὲς τῆς ἦταν κλεισμένη ἀπὸ τὴν πίσω πλευρὰ ψηλῶν κατοικιῶν. Ἐκεῖ ὅπου ἡ σανίδα ἀκουμποῦσε σὰν γέφυρα στὴν ἄκρη τῆς πλατφόρμας, τὸ κιγκλίδωμα εἶχε μιὰ πορτοῦλα.

Τόσο μεγάλη ἦταν ἡ ἀνυπομονησία τοῦ γιοῦ τοῦ ἐμπόρου νὰ βγεῖ ἀπὸ τὴν περιοχὴ τοῦ φόβου του ποῦ ἔβαλε ἀμέσως τὸ ἓνα κι ὕστερα τὸ ἄλλο του πόδι στὴ σανίδα καί, με τὸ βλέμμα του στραμμένο στὴν ἀπέναντι πλευρὰ, ἄρχισε νὰ προχωρᾷ πρὸς τὰ ἐκεῖ. Δυστυχῶς ὅμως ἀντιλήφθηκε πὼς βρισκόταν πάνω ἀπὸ μιὰ περιτοιχισμένη τάφρο βάθους

πολλῶν ὀρόφων· ἔνωθε στὶς πατοῦσες καὶ στὰ γόνατά του τὸ φόβο καὶ τὴν ἀπελπισία, καὶ σ' ὀλόκληρο τὸ κορμί του τὴν ἰλιγγιώδη ἐγγύτητα τοῦ θανάτου. Γονάτισε κι ἔκλεισε τὰ μάτια του· τὰ προτεταμένα χέρια του ἄγγιξαν τὰ κάγκελα. Τὰ ἀγκάλιασε γερά, κι αὐτὰ ὑποχώρησαν· καὶ μὲ ἑλαφρὺ τριξίμο, ποὺ σὰν τὴν ἀνασαιμιὰ τοῦ θανάτου διέτρεξε τὸ κορμί του, ἄνοιξε πρὸς τὸ μέρος του, πρὸς τὸ βάραθρο, ἢ πόρτα ἀπὸ τὴν ὁποία εἶχε πιαστεῖ· καὶ στὸ αἶσθημα τῆς ἐσωτερικῆς του κόπωσης καὶ τῆς μεγάλης ἀτολμίας του, ἔνωσε ἐκ τῶν προτέρων πῶς τὸ λεῖο κιγκλίδωμα γλιστροῦσε μέσ' ἀπὸ τὰ δάχτυλά του, ποὺ τοῦ φαίνονταν σὰν παιδικὰ δάχτυλα, καὶ πῶς αὐτὸς ἔπεφτε κατὰ μῆκος τοῦ τοίχου καὶ συντριβόταν. Ὅμως τὸ σιγανὸ ἄνοιγμα τῆς πόρτας σταμάτησε πρὶν χάσουν τὰ πόδια του τὴ σανίδα, κι ἐκτίναξε μὲ φόρα τὸ τρεμάμενο σῶμα του μέσ' ἀπὸ τ' ἄνοιγμα πάνω στὸ σκληρὸ ἔδαφος.

Δὲν μποροῦσε νὰ χαρεῖ· δίχως νὰ κοιτάξει γύρω του, μ' ἓνα πινηρὸ αἶσθημα, ὅπως τὸ μίσος ἐναντίον τοῦ παραλογισμοῦ αὐτῶν τῶν βασάνων, πῆγε σ' ἓνα ἀπὸ τὰ σπίτια κι ἐκεῖ κατέβηκε τὴν παραμελημένη σκάλα καὶ ξαναβγῆκε σ' ἓνα στενὸ, ποὺ ἦταν ἄσχημο καὶ κοινό. Ἦταν ὅμως ἤδη πολὺ λυπημένος καὶ κουρασμένος, καὶ δὲν μποροῦσε νὰ σκεφθεῖ ἀπολύτως τίποτα ποὺ νὰ τοῦ φαινόταν ἄξιο ὁποιασδήποτε χαρᾶς. Μὲ παράξενο τρόπο εἶχαν πέσει ὅλα ἀπὸ πάνω του· ἐντελῶς ἀδειανὸς καὶ παρατημένος ἀπὸ τὴ ζωὴ, περπάτησε στὸ δρομάκι καὶ στὸ ἐπόμενο καὶ στὸ ἐπόμενο. Ἀκολουθοῦσε μιὰ κατεύθυνση ποὺ ἤξερε πῶς θὰ τὸν ξανάφερνε ἐκεῖ ὅπου ζοῦσαν οἱ πλούσιοι ἐτούτης τῆς πόλης κι ὅπου θὰ μποροῦσε νὰ βρεῖ ἓνα πανδοχεῖο γιὰ νὰ διανυκτερεύσει. Γιατὶ ἐπιθυμοῦσε διακαῶς ἓνα κρεβάτι. Μὲ παιδικὴ νοσταλγία θυμήθηκε τὴν ὁμορφιὰ τοῦ δικοῦ του φαρδιοῦ κρεβατιοῦ καὶ τοῦ ἦρθαν ἐπίσης στὸν νοῦ τὰ κρεβάτια ποὺ ὁ μέγας βασιλιάς τοῦ παρελθόντος εἶχε ἐτοιμάσει γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ τοὺς συντρόφους του, ὅταν νυμφεύονταν τὶς κόρες τῶν ὑποτελῶν βασιλιάδων, ἓνα χρυσὸ κρεβάτι γιὰ τὸν ἴδιον κι ἀπὸ ἓνα ἀσημένιο γιὰ τοὺς ἄλλους, ποὺ τὰ ὑποβάσταζαν γύπες καὶ φτερωτοὶ ταῦροι. Στὸ μεταξὺ εἶχε φτάσει στὰ χαμηλὰ σπίτια ὅπου ζοῦσαν οἱ στρατιῶτες. Δὲν ἔδωσε σημασία σ' αὐτά. Σ' ἓνα καγκελόφραχτο παράθυρο κάθονταν μερικοὶ στρατιῶτες μὲ κιτριναῖο πρόσωπο καὶ θλιμμένα μάτια, καὶ κάτι τοῦ φώναζαν. Ἐκεῖνος σήκωσε τότε τὸ κεφάλι του κι ἀνάσανε τὴν πινηρὴ ὄσμη ποὺ ἔβγαινε ἀπὸ τὸ δωμάτιο, μιὰ ἐντελῶς ἰδιαίτερα ἀποπνικτικὴ ὄσμη. Δὲν κατάλαβε ὅμως τί ἤθελαν ἀπ' αὐτόν. Ἐπειδὴ ὥστόσο τὸν εἶχαν βγάλει ἀπὸ τὴν πλήρη ἀφηρημάδα του κατὰ τὸ πέρασμά του, ἔριξε τὴ ματιά του στὴν αὐλὴ τῆ στιγμῆ ποὺ περνοῦσε μπρὸς ἀπὸ τὴν πόλη. Ἡ αὐλὴ ἦταν πολὺ μεγάλη καὶ θλιβερή, κι ἐπειδὴ σκοτεῖνιαζε, ἔμοιαζε ἀκόμα πιὸ μεγάλη καὶ θλιβερή. Πολὺ λίγοι ἄνθρωποι βρῖσκονταν σ' αὐτή, καὶ τὰ σπίτια ποὺ τὴν περιέβαλαν ἦταν χαμηλὰ καὶ εἶχαν ἓνα λερὸ κίτρινο χρῶμα. Τοῦτο ἔκανε τὴν αὐλὴ νὰ φαίνεται ἀκόμα πιὸ ἔρημη καὶ πιὸ μεγάλη. Σὲ κάποια μεριὰ ἔστεκαν καμιὰ εἰκοσαριὰ ἄλογα σ' εὐθεία γραμμῆ· μπρὸς ἀπὸ τὸ καθένα τους βρισκόταν γονατισμένος ἓνας στρατιώτης μὲ πουκαμίσα σταβλίτη ἀπὸ βρόμικο δίμιτο καὶ τοῦ ἔπλενε τὶς ὀπλές. Ἀπὸ πέρα μακριὰ ἔρχονταν ἀνὰ δύο πολλοὶ ἄλλοι μὲ τὰ ἴδια ροῦχα ἀπὸ δίμιτο διασχίζοντας μιὰ πύλη. Βάδιζαν ἀργά, σέρνοντας τὰ πόδια τους καὶ κουβαλώντας βαριὰ σκιὰ στοὺς ὤμους τους. Μόνο μὲν ἔφτασαν πιὸ κοντά, εἶδε ὅτι στ' ἄνοιχτὰ σακιά, ποὺ τὰ ἔσερναν σιωπηλά, ὑπῆρχαν ψωμιά. Παρακολούθησε πῶς ἐξαφανίζονταν ἀργὰ μέσα ἀπὸ μιὰ πύλη κι ἔτσι προχωροῦσαν σὰν κάτω ἀπὸ ἓνα ἄσχημο, ἐπίβουλο φορτίο, καὶ τὰ ψωμιά τους τὰ κουβαλοῦσαν σὲ σακιά ἀπὸ ὑφασμα σὰν κι αὐτὸ μὲ τὸ ὁποῖο ἦταν ντυμένη ἡ λύπη τοῦ κορμιοῦ τους.

Ἐπειτα πῆγε πρὸς ἐκείνους ποὺ εἶχαν γονατίσει στ' ἄλογά τους καὶ τοὺς ἔπλεναν τὶς ὀπλές. Κι αὐτοὶ ἔμοιαζαν μεταξὺ τους ὅπως καὶ μ' ἐκείνους στὸ παράθυρο καὶ μ' ἐκείνους ποὺ εἶχαν κουβαλήσει τὰ ψωμιά. Πρέπει νὰ τοὺς εἶχαν φέρει ἀπὸ γειτονικὰ χωριά. Κι αὐτοὶ ἐπίσης δὲν μίλαγαν σχεδὸν καθόλου μεταξὺ τους. Ἐπειδὴ τοὺς ἦταν δύσκολο νὰ κρατοῦν τὸ μπροστινὸ πόδι τοῦ ἀλόγου, ἔσειαν τὸ κεφάλι τους, καὶ τὸ κουρασμένο,

κιτρινιάρικο πρόσωπό τους ύψωνόταν κι έσκυβε σαν από την πίεση σφοδρού ανέμου. Το κεφάλι των περισσότερων αλόγων ήταν άσχημο και είχε μοχθηρή έκφραση λόγω των κατεβασμένων αυτιών του και των σηκωμένων χειλιών του, που άφηναν ακάλυπτους τους κυνόδοντές του. Είχε επίσης κατά το πλείστον κακά, γουρλωμένα μάτια κι έναν παράξενο τρόπο να ξεφυσά άνυπόμονα και περιφρονητικά τον άερα από τα λοξά τραβηγμένα ρουθούνια του. Το τελευταίο στη σειρά αλόγο ήταν ιδιαίτερα δυνατό κι άσχημο. Με τα μεγάλα δόντια του πάσχιζε να δαγκώσει στον ώμο τον άντρα που ήταν γονατιστός μπροστά του κι έτριβε στεγνά την πλυμένη όπλη. Ο άντρας έτοιμος είχε τόσο ρουφηγμένα μάγουλα και τόσο θανατερά θλιβερή έκφραση στα κουρασμένα του μάτια ώστε ο γιός του έμπορου κυριεύτηκε από βαθύ, πικρό οίκτο. "Ηθελε να χαροποιήσει πρόσκαιρα τον άθλιο ίπποκόμο μ' ένα δώρο κι έχωσε το χέρι του στην τσέπη για να βρει άσημνια νομίσματα. Δεν βρήκε κανένα νόμισμα και θυμήθηκε πως είχε θελήσει στο θερμοκήπιο να τα χαρίσει στο κοριτσάκι, που τα είχε σκορπίσει με μοχθηρό βλέμμα μπρός στα πόδια του. "Ηθελε να βρει ένα χρυσό νόμισμα, γιατί είχε φυλάξει έπτά ή όκτώ απ' αυτά για το ταξίδι.

Τη στιγμή εκείνη έστριψε το αλόγο το κεφάλι του και τον κοίταξε με ύπουλα τραβηγμένα προς τα πίσω αυτιά και γουρλωμένα μάτια, που φαίνονταν ακόμα πιο μοχθηρά και άγρια, επειδή ακριβώς μια χλωμάδα διέτρεχε λοξά στο ύψος των ματιών το άσχημο κεφάλι. Το άσχημο βλέμμα του αλόγου του ανάκαλεσε άστραπιαία στη θύμηση ένα από χρόνια ξεχασμένο ανθρώπινο πρόσωπο. Άκόμα κι αν είχε πολύ κοπιάσει, δεν θα είχε καταφέρει να έπαναφέρει στη μνήμη του τα χαρακτηριστικά εκείνου του ανθρώπου· τώρα όμως ήταν εκεί. Η ένθύμηση που του ήρθε ωστόσο μαζί με το πρόσωπο δεν ήταν και τόσο ξεκάθαρη. "Ήξερε μονάχα πως ήταν από τον καιρό των δώδεκα χρόνων του, από έναν καιρό που η θύμησή του ήταν κάπως συνυφασμένη με τη μυρουδιά γλυκών, ζεστών, ξεφλουδισμένων άμύγδαλων.

Και ήξερε ότι αυτό ήταν το παραμορφωμένο πρόσωπο ενός άσχημου φτωχού ανθρώπου που τον είχε δει μία μοναδική φορά στο κατάστημα του πατέρα του· κι ότι το πρόσωπο αυτό ήταν παραμορφωμένο από το φόβο, γιατί τον άπειλούσαν επειδή είχε ένα μεγάλο κομμάτι χρυσού και δεν ήθελε να πει που το είχε αποκτήσει.

Ενώ ήδη το πρόσωπο διαλυόταν και πάλι, το χέρι του έψαχνε άκομη στις πτυχές των ρούχων του κι όταν μια αϊφνίδια, άσαφής σκέψη τον ανέκοψε, τράβηξε έξω το χέρι του άναποφάσιστα κι έριξε το περιτυλιγμένο με μεταξωτό χαρτί κόσμημα με το βήρυλλο κάτω από τα πόδια του αλόγου. "Έσκυψε, το αλόγο του χτύπησε με την όπλη του το ισχίο με όλη του τη δύναμη πλάγια κι εκείνος έπεσε ανάσκελα. Βογκούσε δυνατά, τα γόνατά του ύψωνονταν προς τα πάνω, και με τις φτέρνες του χτύπαγε το έδαφος άδιάλειπτα. Κάποιοι από τους στρατιώτες σηκώθηκαν πάνω και τον άνύψωσαν πιάνοντάς τον από τους ώμους κι από τα γόνατα. Ο γιός του έμπορου ένιωσε τη μυρουδιά των ρούχων τους, την ίδια πνιγηρή, άποκαρδιωτική, εκείνη μυρουδιά που είχε προηγουμένως βγει από το δωμάτιο στο δρόμο, και ήθελε να θυμηθεί που την είχε ήδη εισπνεύσει πριν από πολλά, μα πάρα πολλά χρόνια· πάνω σ' αυτά έχασε τις αισθήσεις του. Τον μετέφεραν από μια χαμηλή σκάλα, μέσα από έναν μακρύ, μισοσκότεινο διάδρομο, μακριά, σ' ένα από τα δωμάτια τους, και τον ξάπλωσαν σ' ένα χαμηλό σιδερένιο κρεβάτι. Τότε έρεύνησαν τα ρούχα του, του πήραν την άλυσιδίτσα και τα έπτά χρυσά νομίσματα και τέλος πήγαν να φωνάξουν από οίκτο για τ' άσταμάτητα βογγητά του έναν από τους γιατρούς τους.

"Υστερα από λίγο ο γιός του έμπορου άνοιξε τα μάτια του και συνειδητοποίησε τους βασανιστικούς πόνους του. Άκόμα περισσότερο ωστόσο τον φόβιζε και τον άγχωνε το να μένει μόνος σ' αυτό το θλιβερό δωμάτιο. Με κόπο έστρεψε τα μάτια του μες στις πονεμένες τους κοιλότητες προς τον τοίχο και παρατήρησε πάνω σε μία σανίδα τρία καρβέλια φωμι όπως εκείνα που είχαν μεταφέρει μέσ' από την αύλη.

Ειδεμη δεν ύπηρχε τίποτα στο δωμάτιο εκτός από σκληρά, χαμηλά κρεβάτια και ή

μυρουδιά από ξερά βουρλα, με τὰ ὁποῖα ἦταν παραγεμισμένα τὰ στρώματα, καὶ κάθε ἄλλη ἀποκαρδιωτική, πνιγηρὴ μυρουδιά.

Γιὰ κάποιον χρονικὸ διάστημα τὸν ἀπασχόλησαν μόνο οἱ πόνοι τοῦ κι ὁ ἀποπνικτικὸς φόβος θανάτου, μετὰ τὸν ὁποῖο συγκρινόμενοι οἱ πόνοι τοῦ ἦταν ἀνακουφιστικοί. Ὑστερα μπόρεσε νὰ ξεχάσει γιὰ λίγο τὸ φόβο θανάτου καὶ νὰ σκεφτεῖ πῶς εἶχαν ὅλα συμβεῖ.

Τότε ἔνιωσε ἕναν ἄλλο φόβο, ἕναν αἰχμηρὸ, λιγότερο καταπιεστικὸ φόβο, ποῦ δὲν τὸν ἔνιωθε γιὰ πρώτη φορά· τώρα ὥστόσο τὸν ἔνιωθε σὰν κάτι ποῦ ἦταν δυνατὸν νὰ ὑπερνικηθεῖ. Κι ἔσφιγγε τίς γροθιές τοῦ καὶ καταριόταν τὸ ὑπηρετικὸ προσωπικὸ τοῦ, ποῦ τὸν εἶχε φέρει στὸ θάνατο: ὁ ἕνας στὴν πόλη, ἡ γριὰ στὸ κοσμηματοπωλεῖο, τὸ κορίτσι στὸ πίσω δωμάτιο καὶ τὸ παιδί μέσω τοῦ δόλιου ὁμοιώματός τοῦ στὸ θερμοκήπιο, ἀπ' ὅπου πάνω ἀπὸ ἀνατριχιαστικὲς ἀναβάσεις καὶ γέφυρες ἕως κάτω ἀπὸ τὴν ὀπλὴ τοῦ ἀλόγου εἶδε τὸν ἑαυτό τοῦ νὰ κλονίζεται. Ὑστερα τὸν ξανακατέλαβε μεγάλος, ἀφόρητος φόβος. Ἐπειτα κλαψούριζε σὰν παιδί, ὅχι ἀπὸ πόνο, ἀλλὰ ἀπὸ θλίψη, καὶ τὰ δόντια τοῦ χτυποῦσαν μεταξύ τους.

Μὲ μεγάλη πικρία ἔκανε ἀνασκόπηση τῆς περασμένης τοῦ ζωῆς κι ἀπαρνήθηκε ὅλα ὅσα τοῦ ἦταν προσφιλή. Μισοῦσε τὸν πρόωρο θάνατό τοῦ τόσο πολὺ, ὥστε μισοῦσε καὶ τὴ ζωὴ τοῦ, ἐπειδὴ τὸν εἶχε ὀδηγήσει πρὸς αὐτόν. Ἡ ἐσωτερικὴ αὐτὴ ἀγριότητα ἐξάντλησε τὴν τελευταία τοῦ δύναμη. Ζαλιζόταν καὶ ξανάπεσε γιὰ λίγο σ' ἕναν λιποθυμικὸ, κακὸ ὕπνο. Ὑστερα ξύπνησε κι ἤθελε νὰ οὐρλιάξει, γιὰτὶ ἐξακολουθοῦσε νὰ εἶναι μόνος τοῦ, ὅμως ἡ φωνὴ τοῦ τὸν πρόδωσε. Στὸ τέλος ξέρασε χολή, ἔπειτα αἷμα καὶ πέθανε μετὰ παρομορφωμένα χαρακτηριστικὰ, μετὰ χεῖλη τόσο σκασμένα ποῦ τὰ δόντια καὶ τὰ οὖλα τοῦ ἔμειναν ἀκάλυπτα καὶ τοῦ ἔδιναν παράξενη, κακιὰ ἔκφραση.

---

* Τίτλος πρωτοτύπου: «Das Märchen der 672. Nacht», *Reitergeschichte und andere Erzählungen*, Philipp Reclam jun, Stuttgart [2000], σσ. 7-27.

Χόφμανσταλ, Χοῦγκο φόν (Hugo von Hofmannsthal, Βιέννη 1874 - Ροντάουν 1929)· αὐστριακὸς ποιητὴς καὶ δραματικὸς συγγραφέας. Τόσο μετὰ τὰ δραματικὰ ἔργα τοῦ ὅσο καὶ μετὰ τὰ λυρικά τοῦ ποιήματα, κατέλαβε ἐξέχουσα θέση στὴ γερμανικὴ λογοτεχνία τῆς ἐποχῆς τοῦ. Ἡ ποίησή τοῦ διακρίνεται ἀπὸ στοχαστικὴ βαρυθυμία, τὴν ὁποία ἐνέπνεε στὸν ποιητὴ τὸ ἐφήμερο τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, ἡ διαρκὴς μεταβολὴ τῶν πραγμάτων, εὐγένεια αἰσθήματος, βαθύτατη σκέψη, γλωσσικὸ κάλλος καὶ ἐντέλεια μορφῆς. Τὰ μπαρόκ καὶ συμβολικὰ δράματά τοῦ ἀναλύουν τὰ προβλήματα τοῦ σύγχρονου κόσμου ὑπὸ τὸ φῶς τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν μεσαιωνικῶν μύθων (*Jedermann*). Ἐγραψε λιμπρέτα γιὰ ὄπερες τοῦ Ρίχαρντ Στράους (*Ὁ ἱππότης μετὰ τὸ ρόδο*, *Ἡ Ἀριάδνη στὴ Νάξο*). Σημαντικὴ ὑπῆρξε ἡ ἐπίδραση ποῦ ἄσκησε στοὺς συγχρόνους τοῦ.